

Asia: VN/32762/2025

Valtioneuvoston asetus Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi. Esityksen tavoitteena on pyrkiä paremmin turvaamaan Kelan toimihenkilöille perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa jokaiselle ihmiselle taatut oikeudet henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen sekä yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen. Lisäksi tavoitteena on luoda Kelalle paremmat edellytykset perustuslain ja työturvallisuuslain edellyttämällä tavalla huolehtia työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä.

Näkövammaisten liitto toteaa, että esityksen tavoitteet ovat tärkeitä ja on erittäin ymmärrettävää, että työntekijöitä halutaan suojata häirinnältä. Tästä huolimatta muutos kuitenkin herättää huolta. Muutos olisi poikkeus Suomessa vakiintuneeseen käytäntöön siitä, että päätöksentekijän nimi on päätöksessä mainittu. Julkisen vallan käytössä on olennaista tietää läpinäkyvästi, kuka on asiaa käsitellyt. Nimi on myös katsottu olevan osa hyvän hallinnon vaatimuksia (mm. AOA/6205/2016). Myös Korkein hallinto-oikeus on todennut (mm. KHO:2014:83), että tiedon saaminen siitä, ketkä käyttävät julkista valtaa, kuuluu julkisuuslain 1 §:n 1 momentista ilmenevän julkisuusperiaatteen ydinalueeseen.

Kuten esityksen muistiossa todetaan, on viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan nautittava yleistä uskottavuutta ja luottamusta. On perusteltua ajatella, että olennainen osa luottamuksen rakentamista on toiminnan avoimuus. Avoimuuteen kuuluu keskeisesti se, että hallinnossa asioivalla on lähtökohtaisesti oikeus saada tietää, kenen kanssa hän asioi, kuka hänen asiaansa käsittelee tai kuka on hänen asiassaan tehnyt päätöksen. Kun päätöksentekijän nimeä ei esityksen mukaisesti jatkossa enää olisi päätöksessä, vaikuttaa se myös avoimuuteen. Tällöin Kelan toiminnasta tulee entistä kasvottomampaa ja luottamus viranomaisen toimintaan voi heiketä. Samalla esteellisyyden valvonta huomattavasti vaikeutuu, kun asiakkaan on erikseen pyydettävä tieto siitä, kuka päätöksen on tehnyt. Näkövammaisten liitto pitää joka tapauksessa olennaisena,

että päätöksentekijän tiedot löytyvät Kelan järjestelmästä ja ne luovutetaan asiakkaalle, jos hän sitä vaatii.

Näkövammaisten liitto on erityisesti huolissaan siitä, että mikäli Kelalle myönnettäisiin poikkeus hyvän hallinnon vaatimuksiin, voi se johtaa siihen, että samankaltainen tapa laajenee myös muille viranomaisille. Tämä trendi näkyy jo nyt esitykseen annetuissa lausunnoissa. Tätä ei voida pitää hyvänä suuntana avoimuuden osalta. On olennaista tietää, kuka on virkavastuulla tehnyt päätöksen. Näkövammaisten liitto katsoo, että vaikka Kelan toimihenkilöiden turvallisuuden parantaminen on tärkeää, voi esitys luoda haitallisen kehityssuunnan hyvän hallintoon Suomessa.

Näkövammaisten liitto lisäksi yhtyy Hyvinvointiala Hali ry:n lausunnossa todettuihin huoliin viranomaistoiminnan uskottavuudesta sekä luottamuksen heikentymisen trendistä ja ehdotukseen siitä, että muutos rajattaisiin vain Kelan toimeentulotukipäätöksiin.

Puumalainen Julia
Näkövammaisten liitto ry